

Nr 1123

Av fru Sjövall m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 101, angående långtidsplan för det statliga utvecklingsbiståndet m. m.

Förenta Nationernas generalförsamling antog den 15 december 1967 två resolutioner som bör beaktas vid riksdagens behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 101 angående långtidsplan för det statliga utvecklingsbiståndet. Här avses resolution 2318 respektive 2319 (XXII) rörande vetenskap och teknik i utvecklingsarbetet samt rörande kvalitativt och kvantitativt förbättrad produktion av protein.

I förstnämnda resolution betonas vikten av ökat samarbete mellan forskare och forskningsorganisationer å ena sidan i tekniskt avancerade länder och å den andra i utvecklingsområden. Församlingen rekommenderar att medlemsstaterna — särskilt i sina bilaterala hjälpprogram — fäster speciellt avseende vid mottagarländernas behov med avseende på forskning och teknologi.

I resolutionen rörande den utbredda undernäringen med avseende på äggvita understrykes behovet av nyssnämnda samarbete inom ett särskilt högprioriterat område: möjligheten att förbättra näringsäggvitans sammansättning och att öka dess produktionsvolym. Generalförsamlingen stöder i detta sammanhang en speciell rapport som utarbetats av dess kommitté för råd rörande utvecklingsbefrämjande tillämpningar av vetenskap och teknik. Församlingen begär vidare att generalsekreteraren före den 1 juli 1968 skall erhålla medlemsnationernas kommentarer till nyssnämnda resolution liksom en redovisning av alla i sammanhanget betydelsefulla pågående och planerade aktiviteter.

De två resolutionerna bör ses som ett uttryck för ett utbrett medvetande om att långsiktiga och omfattande åtgärder nu erfordras om världens livsmedelsproduktion skall förmå fylla de ständigt ökande behoven till dess befolkningstillväxten hinner dämpas genom familjeplanering, ekonomisk utveckling etc. Det rör sig här om ett humanekologiskt problem, och för många forskare har det sedan länge stått klart att den mänskliga rasens fortbestånd nu måste ses mot bakgrunden dels av den totala biologiska produktiviteten i naturen och dels av människans förmåga att anpassa sig till miljöförändringar. Våra kunskaper om dessa förhållanden är emellertid mycket bristfälliga. Därför beslöt de 14 vetenskapliga unionernas råd (ICSU)

för flera år sedan att genomföra ett stort samarbetsprojekt som kallas »Det Internationella Biologiska Programmet» (IBP). I detta deltar för närvarande ett drygt 30-tal nationer, bl. a. Sverige, där de enskilda projekten bekostats av forskningsråden, SIDA och riksbanksfonden och verksamheten leds av en särskild kommitté tillsatt av Kungl. Vetenskapsakademien.

IBP är uppdelat på sex sektioner: Produktiviteten i terrestra (PT), marina (PM) och sötvattenssamhällen (PF), bevarandet av naturmiljöer (CT) samt de biologiska produktionsprocessernas mekanismer (PP) och deras utnyttjande (UM). Härtill kommer en medicinsk-fysiologisk sektion rörande mänskliga anpassningsfenomen (HA). Mot bakgrunden av IBP-planernas stora omfattning framstod det tidigt som klart att en begränsning av de svenska insatserna var nödvändig. Sålunda har en viss arbetsfördelning utvecklats mellan de olika nordiska länderna vilkas IBP-kommittéer samverkar på olika sätt.

Med hänsyn till de två inledningsvis berörda resolutionerna är det av särskilt intresse att det svenska IBP-programmet kommit att få kvävesomsättningen i naturen, och den därmed sammanhängande äggviteproduktionen, som sin röda tråd. Sålunda tilldrar sig bladäggvitebildningen, kväveomsättningen i jorden och olika mikrobiologiska metoder för att producera, utvinna och konservera äggvita särskilt stort intresse. En speciell proteingrupp, som innefattar flertalet av landets ledande forskare på näringsproteinernas område, gör för närvarande en genomgång och prioritering av de forskningsinsatser som bedöms ligga särskilt väl till för bearbetning i Sverige.

Vårt land intar en framstående plats på äggvitekemins område, och sedan flera år bearbetas framgångsrikt en rad problem som har samband med framställning av äggvita ur fisk, vegetabiliskt material och mikroorganismer. Vidare är näringsforskningen i Sverige väl utvecklad och kommer att konsolideras ytterligare om de i statsverkspropositionens bilaga 10 vid karolinska institutet och Uppsala universitet föreslagna förstärkningarna kommer att genomföras. Särskilt den tvärvetenskapliga näringsforskning som med ekonomiskt stöd av styrelsen för internationell utveckling (SIDA) bedrivs i Uppsala förtjänar särskild uppmärksamhet i sammanhanget. Den ansluter sig till ett av SIDA organiserat näringsforskningsprojekt i Etiopien, som enligt vad motionärerna erfarit även övervägts som förläggningssort för ett av IBP föreslaget biotekniskt utvecklingsprojekt. Detta är inriktat på ett utnyttjande av den tillämpade mikrobiologins möjligheter att bidra till produktionen av fullvärdig näringsäggvita och är upplagt med särskild hänsyn till de önskemål som framförs i generalförsamlingens resolutioner. Sålunda förutsättes fältarbetet bli baserat på resultat som kan vinnas genom ett aktivt samarbete mellan specialiserade laboratorier i olika länder.

Det synes motionärerna uppenbart att aktiviteter av ovan angivet slag bör befrämjas men att SIDA:s rådgivande kommitté inom forskning och teknik, som för närvarande blott innefattar en medicinsk, en ekonomisk

och en teknisk specialist, ej kommer att förmå kanalisera de ökade insatser som generalförsamlingens resolutioner förutsätter.

Den nya Styrelsen för teknisk utveckling torde av förklarliga skäl komma att prioritera sådan målforskning som har direkt betydelse för svensk industri. Mot denna bakgrund och med hänsyn till att forskningsråden i första hand har att bevaka grundforskningens intressen riskeras i själva verket en underbetoning av den forskning och det tekniska utvecklingsarbete som u-ländernas utveckling nu kräver. Det rör sig här om ett stort arbetsfält, alltifrån familjeplaneringens sociologi till födoämnesproduktions teknologi, men dessutom kan det bli fråga om hjälp att etablera lokala forskningspolitiska strukturer (exempelvis ett nationellt forskningsråd, naturresursinstitut eller planeringskommitté) som förmår koordinera olika bilaterala projekt så att deras verkningsgrad blir maximal. Mot bakgrund av en uppskattning av antalet relevanta projekt och av de tillgängliga personalresurserna bör därför en del, förslagsvis 10 miljoner kronor, av den ökning, som i propositionen föreslås komma det tekniska och humanitära biståndet till del, avsättas till de ändamål varom generalförsamlingens resolutioner talar.

Denna summa bör kunna användas till forskningsprojekt inom hela det område som berör u-landsproblematiken, alltså för stöd till forskningsprojekt inom medicin, naturvetenskap, jordbruk, skogsbruk, teknik m. fl. ämnen. Projekten bör till stor del syfta till att överföra befintliga kunskaper till processer eller metoder som kan direkt utnyttjas i u-landsverksamheten. Långsiktiga projekt bör dock inte heller uteslutas.

Anslag bör ur dessa medel lämnas till projekt som föreslås av forskare eller forskningsinstitut och företag, och dessa skall alltså ha möjlighet att söka bidrag från dessa medel. Det bör emellertid även vara möjligt att med hjälp av anslagna medel initiera ny verksamhet för att stimulera aktuella och viktiga områden. Vid bedömningen av projekten bör man även ta hänsyn till önskemålet att utveckla vetenskap och forskning i u-länderna och söka främja projekt som kan genomföras i samarbete mellan forskare i Sverige och i något u-land.

Att leda en verksamhet av denna typ fordrar en ingående kunskap om och erfarenhet av forskningens natur och metodik och förutsätter annan typ av organisation än de normala ämbetsverkens. För fördelning av forskningsanslag har hittills forskningsrådsorganisationen och råden enligt samstämmiga uppgifter visat sig vara en lämplig organisationsform. En viktig princip har också varit att fördelning av forskningsanslag bör handhas av organisationer som inte handlägger löpande ärenden eller förvaltar institutioner.

Samma princip torde gälla beträffande u-landsforskningen. Trots det intresse som SIDA visat för att föra in forskningen som ett hjälpmedel i sin verksamhet synes denna inte fullt kunna hävda sig vid sidan av övriga

ärenden. Därför bör det speciella forskningsanslaget för u-landsfrågor förvaltas av en särskild nämnd eller ett forskningsråd som skall arbeta i nära samverkan med SIDA, vars insatser är nödvändiga för att forskningsresultat skall överföras till tillämpningar.

Under hänvisning till ovanstående hemställas,

att riksdagen vid behandling av proposition nr 101/1968 måtte besluta, att av de 114 miljoner kronor, som under treårsperioden 1968/71 föreslagits skola ställas till internationella livsmedelsprogrammets förfogande, innehålles 10 miljoner kronor för livsmedelsforskning i svensk regi, av vilket belopp 5 miljoner kronor anvisas som reservationsanslag budgetåret 1968/69, samt

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller att en särskild nämnd eller särskilt forskningsråd inrättas för att handlägga denna forskning.

Stockholm den 17 april 1968

Elisabet Sjövall (s)

Erik Grebäck (cp)

C. G. Regnéll (h)

Carl-Gustav Enskog (fp)
